

RAADSINFORMATIEBRIEF

Van

college van burgemeester en wethouders

Vergadering van

24 juni 2025

Kenmerk

Z/25/084941 / D/25/186872

Portefeuillehouder

Bas Lont

Portefeuille

Milieu/ODRU

Opsteller

Burger, Ineke

Onderwerp

Ondertekening convenant schoon en emissieloos bouwen Oudewater

Kernboodschap

Het college heeft besloten om het convenant schoon en emissieloos bouwen, SEB, te ondertekenen. In 2030 worden er wettelijke emissie-eisen gesteld aan de inzet van schoon en emissieloos bouwmaterieel, als eerste bij licht bouwmaterieel zoals lichte graafmachines. In 2035 gelden deze emissie-eisen voor vrijwel al het bouwmaterieel. Het convenant SEB biedt de mogelijkheid voor (financiële) ondersteuning om ondernemers te faciliteren om de overstap te maken naar geëlektrificeerd bouwmaterieel. Hiermee wil Oudewater (lokale) ondernemers de komende jaren investeringszekerheid en perspectief bieden. Binnen de U10 hebben gemeenten opgeroepen om dit convenant te tekenen, opdat het voor ondernemers gemakkelijker wordt om de overstap naar emissieloze bouwwerktuigen te maken. Op 2 juli is een gezamenlijk tekenmoment voor de U10 gemeenten die aansluiten.

Het afspraken in het convenant SEB zijn een inspanningsverplichting. De afspraken werken stapsgewijs toe naar steeds strengere emissie-eisen in aanbestedingen of bij het verlenen van vergunningen, dit staat nader toegelicht in een routekaart. Zo kan er eerst worden ingezet op gebruik schoner materieel (bijv. roetfilters bij bouwlogistiek) en later kan er steeds meer worden uitgevraagd naar de inzet van emissieloos bouwmaterieel. Marktpartijen worden daarmee gestimuleerd om schoon en emissieloos bouwmaterieel in te zetten. Als Oudewater de routekaart gaat volgen, gaat zij automatisch voldoen aan haar emissiereductieverplichtingen met betrekking tot stikstof (het Besluit bouwwerken leefomgeving).

Gezien de beperkte beschikbare capaciteit binnen de organisatie zal de implementatie van het convenant met kleine stappen gebeuren. Hiervoor wordt na de zomer een uitvoeringsplan gemaakt, opdat zowel binnen de organisatie als naar projectontwikkelaars en bouwbedrijven duidelijk is wat ze van de gemeente kunnen verwachten.

Toelichting

Waarom ondertekenen we het convenant schoon en emissieloos bouwen.

Deelname aan het convenant onderschrijft eens te meer dat Oudewater belang hecht aan sturing op het thema duurzaamheid. In het collegewerkprogramma en verschillende beleidsdocumenten wordt het belang onderstreept om steeds meer fossielvrij te worden. Ondertekening van het convenant biedt handvatten om in de praktijk invulling te geven aan deze ambitie. Het convenant behelst een inspanningsverplichting en biedt vrijheid voor eigen invulling. Het convenant zorgt er voor om een gezamenlijke aanpak te hanteren zodat niet elke partij afzonderlijk beleid hoeft te ontwikkelen en de markt duidelijkheid krijgt over de koers van de overheid. Marktpartijen kunnen hiermee bestendig investeren en concurreren onder identieke voorwaarden bij gunning. Binnen de U10 is een oproep gedaan aan de gemeenten om het convenant te tekenen, zodat ondernemers in onze regio te maken krijgen met dezelfde ambitie.

Naast de emissiereductieopgave is de verduurzaming van belang voor de continuïteit van de bouwsector. Door de stikstofproblematiek komen in het land veel bouwplannen en vergunningaanvragen stil te liggen vanwege te hoge stikstofdeposities op Natura-2000 gebieden. Het convenant is ondersteunend aan dwingende wetgeving, ook doordat werktuigen inzetbaar zijn in alle deelnemende gemeenten. Investeren in emissievrij wordt hierdoor gedragen over veel meer projecten dan alleen locaties met kritische stikstofdepositie en zorgt voor versnelling van de klimaatdoelen.

We kiezen voor het basisniveau

De deelnemers hebben de keuze tussen basisniveau of ambitieniveau. Wij kiezen voor het basisniveau. De belangrijkste afspraak in het convenant voor het basisniveau is dat we vanaf 2028 uitgaan van emissieloos werken met licht materieel in plaats van de wettelijke verplichte datum van 2030. Twee jaar eerder dus. Er is een landelijke routekaart opgesteld waarmee de gemeente in kleinere stappen toewerkt naar dit basisniveau. De gemeente zal het tempo van de implementatie communiceren met de markt. Dat schept voor iedereen duidelijkheid. Het is altijd mogelijk om bij kansrijke projecten voor een meer ambitieus niveau te kiezen door eerder over te stappen op het inzetten van zwaarder geëlektrificeerd bouw materieel.

Welke voordelen biedt het convenant?

- Door het ondertekenen van het convenant kan een Rijksbijdrage worden aangevraagd vanaf 2026. Deze Rijksbijdrage (SPUK SEB) geeft de deelnemende overheden die inkoopkosten stellen extra financiële ruimte om de eventuele meerkosten van de inzet van emissieloos materieel te dekken.
- Voor de implementatie is een landelijke routekaart ontwikkeld. Deze routekaart biedt een trapsgewijs transitiepad. De routekaart is ontwikkeld in samenwerking met de markt. Dit zorgt volgens de landelijke brancheorganisaties voor een ambitieuze, maar in beginsel haalbare routekaart. De treden starten met lichte vermogensklassen (gereedschappen, trilplaten, minigraafmachines, stationaire apparaten zoals aggregaten en bestelbusjes) tot zwaardere (shovels, graafmachines, lichte en zwaardere vracht- en kiepwagens/betonmixers, et cetera). Apparaten voor reiniging (veegwagens, vuilniswagens) of groen (hoveniersmaterieel) vallen buiten de bijdrageregeling en scope van het convenant.
- Naast de Rijksbijdrage is er een actief kennisnetwerk van partners, gefaciliteerd door een programma-organisatie bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Hier worden ervaringen en kennis uitgewisseld, gemonitord op landelijke frictiepunten of andere onvoorziene effecten (bv netcongestie), en wisselen deelnemers kennis uit over bijvoorbeeld inkoopmethodieken of laadinfra.

Aandachtspunten bij het convenant

Er is ook een aantal aandachtspunten bij het convenant die meegenomen worden bij de implementatie;

- Elektrificering van bouw materieel betekent in eerste instantie een verhoging van bouwkosten. De ontwikkeling van het materieel, relatief hoge kostprijs voor accusystemen en beperkt aanbod drijven de prijs nog op. De verwachting is dat dit effect met de tijd afneemt, maar dit lukt alleen wanneer er een vraag naar emissieloos bouw materieel ontstaat. Het convenant initieert die vraag en doet dat gefaseerd. De grote energieverbruikers (grote vrachtwagens) zijn als laatste aan de beurt. Hierdoor heeft de markt tijd om doelmatige én betaalbare machines te ontwikkelen en in te voeren. Tegelijkertijd is er financiële ondersteuning beschikbaar vanuit het Rijk. Eventuele meerkosten kunnen naar verwachting gedekt worden door een SEB-bijdrage. En het is een ambitie die we afspraken en geen gebod. Bij frictie, disproportionaliteit of onacceptabele vertraging kan onderbouwd worden afgeweken. De SPUK gaat over meerkosten voor de inzet van emissieloos materieel waar te zijner tijd aan moet worden voldaan en volgens beleid de gemeente in de toekomst sowieso aan moet voldoen. Meedoen geeft dus ondersteuningsmogelijkheden en een bijdrage die er anders niet is.
- De organisatie staat achter de doelen en intenties van het convenant. Echter, de dagelijkse praktijk is dat de organisatie op dit moment in transitie is met diverse processen. Meedoen aan het convenant zal zeker in eerste instantie extra tijd kosten. Dit kan ten koste gaan van andere werkzaamheden. Implementatie van het convenant doen we daarom aan de hand van een uitvoeringsplan waarbij we aan de voorkant een afgewogen keuze maken hoe en in welk tempo we aan de slag gaan met het convenant. Op voorhand is duidelijk dat we in gemeente Oudewater slechts kleine stappen kunnen zetten. Dit zal ook gecommuniceerd worden richting de ondernemers opdat voor hen duidelijk is wat ze van de gemeente kunnen verwachten.
- Daarnaast is een aandachtspunt dat bedrijven geen ophoging van de stroomaansluiting kunnen krijgen om op eigen terrein te kunnen laden. Er wordt landelijk gewerkt aan een nieuwe vorm van (grootverbruikers)netaansluitingen met variabele vermogens. Mochten de faciliteiten niet voldoende zijn om de inkoopkosten te kunnen waarmaken dan zal mogelijk het tempo van invoering vertragen.
- Netcongestie kan ertoe leiden dat er geen bouwstroom aanwezig is op de bouwlocatie. Echter, deelname aan het convenant helpt om inzichtelijk te maken hoe gebruik gemaakt kan worden van laadinfra die al aanwezig is. Onderdeel van de ondersteuningsmogelijkheden van SEB-convenantpartners is de mogelijkheid om drie keer een energiescan te laten opstellen voor een project of een combinatie van projecten. Met drie voorbeelden kan de gemeente daarna zelf energiescans uitvoeren. In deze energiescan wordt het aanbod van laadinfrastructuur en netaansluitingen voor een projectgebied in kaart gebracht. Door deze scan al tijdens de aanbestedingsfase te

doen, wordt voorkomen dat projecten stil komen te liggen door een gebrek aan energie. Bovendien, netcongestie is een vraagstuk dat groter is dan uitsluitend SEB en vraagt landelijke coördinatie die verder gaat dan dit ondersteuningsprogramma. Wel kunnen de gemeenten die het convenant ondertekenen een vuist maken en dit onderwerp agenderen bij het Ministerie.

- De gemeente legt met het tekenen van het convenant een gemeentelijke ambitie vast die net boven de wettelijke eisen ligt. We gaan over deze ambitie met projectontwikkelaars en bouwbedrijven in gesprek om hen te stimuleren aan deze ambitie te voldoen. Bij vergunningverlening dient in ieder geval voldaan te worden aan de wettelijke eisen. Bij projecten waar de gemeente zelf opdrachtgever is, kan de gemeente bij de aanbesteding eisen over emissieloos bouwen opnemen. Met een implementatietraject zorgen we dat deze maatregelen stapsgewijs landen in de praktijk. Hierbij zal ook aandacht zijn voor de monitoring. De projecten waar stikstofbeleid van toepassing is, zullen altijd strenger zijn dan de eisen van het SEB.

Financiën

De uitvoering van het convenant brengt, zeker in eerste instantie, inzet vanuit de organisatie met zich mee. Gezien de beperkte beschikbare ambtelijke capaciteit gaan we in een uitvoeringplan aan de voorkant een afgewogen keuze maken hoe en in welk tempo we aan de slag gaan met het convenant. Daarmee wordt duidelijk hoeveel capaciteit hiervoor nodig is en hoe dat in te passen is binnen de overige werkzaamheden.

Het ondertekenen van het convenant betekent een inspanningsverplichting, gemeentes zijn niet gehouden aan (te) hoge en niet realistische ambities. Ter dekking van de meerkosten wordt een aanvraag gedaan voor de SPUK SEB bij RVO Nederland. Deze kan worden ingezet voor projecten waar de werkzaamheden nog niet zijn gestart en waar een duurzaamheidseis in de gunning is vastgelegd. De bijdrage kan worden ingezet voor meerkosten bij de aannemer, maar ook voor interne personeelsinzet, laadinfra of andere benodigde voorzieningen. Omdat er sprake is van een inspanningsverplichting, kan in het geval de meerkosten de bijdrage overschrijden afgezien worden van de inkoop- of gunningscriteria.

Vervolg

Op 2 juli heeft wethouder B. Lont namens het college het convenant Schoon en emissieloos bouwen ondertekend. Tevens stuurt de gemeente het toetredingsformulier naar het Ministerie.

Na de zomer zal een kort implementatieplan worden opgesteld om te zorgen dat duidelijk is voor de organisatie en de ondernemers hoe de gemeente Oudewater omgaat met dit convenant.

Bijlagen

1. Convenant schoon en emissieloos bouwen. Versie 2023. D/25/18712